

Vážení čtenáři,

aktuální číslo našeho časopisu jsme věnovali největšímu českému národnímu parku Šumava. Důvodem není jen 50leté výročí vyhlášení CHKO Šumava, z jejichž nejcennějších partií později vzešel dnešní národní park, ale zejména diskuze, která se vede ohledně návrhu zákona o NP Šumava.

Šumava spolu s německým národním parkem Bavorský les představuje nejrozsáhlejší lesní komplex střední Evropy, území, kde stále mohou probíhat přírodní procesy bez ovlivňování člověkem. Zdali to tak zůstane i v budoucnu, záleží mimo jiné na podobě zákona o NP Šumava, jehož návrh schválila v dubnu letošního roku vláda. Projednávání ve sněmovně bylo odloženo kvůli jejímu rozpuštění a bude

o něm rozhodovat nový parlament vzešlý z říjnových voleb. Ačkoli zákon o ochraně přírody a krajiny říká, že „veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů a musí být v souladu s vědeckými a výchovnými cíli sledovanými jejich vyhlášením“, návrh o NP Šumava se mnohdy snaží tento cíl obejít a posunout směrem ke komerčnímu využití. Situace je natolik vážná, že v případě přijetí zákona hrozí, že OSN přestane Šumavu uznávat jako národní park. Zastánci a odpůrci navrhovaného zákona vedou diskuze a spory, přičemž v jejich argumentech není vždy jednoduché se orientovat a odlišit vědecky podložená tvrzení od účelových a zkreslených informací. Navíc hlavní sdělovací

prostředky téma Šumavy často zplošťují na „marketingové“ atraktivní střety mezi těžaři a ekologickými aktivisty. Situace ohledně NP Šumava jakoby odrážela celkový stav naší společnosti: k odborným problémům se stále častěji vyjadřují neprostí laici (mnohdy bohužel reprezentují výkonnou moc), názory expertů zanikají v záplavě povrchních úsudků, hlavním měřítkem významu a důležitosti se stává okamžitý finanční prospěch, zatímco trvalejší nemateriální hodnoty se vytrácejí a vzdělanost devaluje. Cítili jsme proto potřebu se k dané problematice vyjádřit a oslovili odborníky různých specializací, kteří na Šumavě dlouhodobě bádají a jejichž názory se zakládají na výsledcích kritického výzkumu. Naší snahou bylo na jednom místě shromáždit vědecky podložené informace, které by pomohly zachovat „zelenou střechu Evropy“. Můžeme ještě doufat, že nově zvolení zákonodárci tyto argumenty zohlední.

Josef Fanta

CHKO Šumava po 50 a národní park po více než 20 letech – pohled z odstupu

Ve vzrušujícím politickém dění r. 2013 uniklo všeobecné pozornosti, že ochrana přírody na Šumavě slaví výročí – 50 let od zřízení chráněné krajinné oblasti (CHKO). S tímto odstupem si asi už jen několik pamětníků vybaví, jak důležitá to tehdy byla událost. A jak silně závisela na dobové politické situaci. Série článků v tomto čísle Živý výročí připomíná popisem některých významných přírodovědných fenoménů Šumavy. Těch, kteří mohou vydat přímé svědectví, dnes není asi naživu mnoho. A tak nezbyvá než pohled z odstupu a snad i alespoň zběžné srovnání s jinou oblastí – Krkonošemi (kde národní park letos dovršil 50 let své existence; viz články v Živě 2013, 4), které nám pomohou nejen tehdejší, ale

i dnešní šumavskou situaci přiblížit. Je to totiž poučné.

Výchozí situace

V Krkonoších šlo před 50 lety o vyvrcholení dlouholetého úsilí české vědy a ochrany přírody: jednomu z našich přírodně nejcennějších území se dostalo zaslouženého uznání v podobě národního parku, a to v době politických deformací a rostoucího tlaku na jeho zneužívání. Pro ochranu přírody přelomová událost: první národní park na českém území! Při zřízení CHKO na Šumavě, která by si tehdy zasloužila stejného ocenění jako Krkonoše, šlo naopak v jistém slova smyslu o krok z nouze: uplatnit alespoň nějaký vliv a zájem ochrany přírody v ostře střeženém území, na

jehož značnou část nesměla vstoupit lidská noha s výjimkou příslušníků armády a pohraniční stráže. Větší rozdíl v rodném listu obou oblastí si lze sotva představit. Byl ale odrazem tehdejší politické situace, i v tom smyslu, že jeho realizace byla možná jen kvůli protitlaku ze strany společnosti, vedoucímu k Pražskému jaru 1968. Problematika životního prostředí stála na posledním místě socialistického zájmu.

Prvních 30 let existence CHKO Šumava bylo z hlediska ochrany její přírody pozoruhodné období. Tehdejší pravidla ochrany přírody se mohla uplatňovat jen v její „civilní“ části, v příhraniční „vojenské“ zóně už platila pravidla jiná, o nichž se tehdejší oficiální ochraně přírody mohlo jen zdát: přírodní vývoj. Po celé délce hranice sice přerušeny zátarasy, výstavbou vojenských objektů, občasnou těžbou dřeva, ostrov střelbou a dalšími vojenskými akcemi, přesto ale na převážné části území téměř 50 let přírodního vývoje (od r. 1948).

Rozdíly Šumava versus Krkonoše

Ve srovnání s Krkonošemi skoro ideální situace. Tam se s výjimkou rezervací vyhlášených v r. 1952 v lesích běžně těžilo a všude opět vysazoval spolehlivý smrk bez ohledu na stanovištní podmínky. Mimořádný tlak socialistické rekreace a budování turistických zařízení vytvářely podmínky, ve kterých ochrana přírody byla spíše nevídanou položkou. Cílem totalitního systému bylo vybudovat v Krkonoších rekreační park, nikoli národní park ve smyslu mezinárodně platných pravidel. Likvidace tohoto „cíle“ parku a prosazení koncepce Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) stála vedení parku mnoho úsilí (blíže v Živě 2013, 4).

Důležitým rozdílem mezi oběma pohorími byla geografická poloha. Krkonoše ležící v Černém trojúhelníku na pomezí Československa, východního Německa a jihozápadu Polska byly zatíženy kyselou

1

1 V zapomenutých koutech Šumavy se nacházejí zbytky přirozených horských lesů, které dřívě pokrývaly převážnou většinu území. Foto Z. Křenová